

משך חכמה

פרשת במדבר פסקאות ו - י

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לד תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת הקרב את מטה הלוי

במדבר ג, א - יג

פסקאות: ו - י

[ו]

(א) וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי:
(ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר: (ג)
אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר מָלֵא יָדָם לְכַהֵן: (ד)
וַיָּמָת נָדָב וְאֶבְיָהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לִפְנֵי ה' בְּמִדְבַּר סִינַי
וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם וַיָּכַהן אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר עַל פְּנֵי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם:

קשה: א. מדוע מזכיר כאן מיתת נדב ואביהו. ב. מדוע כתוב בהקריבם שמשמעו באיזה
זמן מתו, והרי מתו מחמת שהקריבו אש זרה, וכיון שהיא סיבת מיתתן הוה לכתוב על
הקריבם, כלומר, מפני שהקריבו.

(ג, א – ד) ואלה תולדות אהרן בני אלה שמות בני אהרן וימת נדב

תחלה.

ולמען לא יעלה טינא בלבב המתעקש לומר וכי יש משא פנים בדבר, אהרן
שעשה העגל זכה לכל הכבוד הזה. ומדוע אהרן שעשה את העגל לא יענש,
ולא רק שלא יענש אלא יהיה הוא שיפדה את הבכורים תחתיו, וכדי לפרש
מדוע זכה אהרן ליטול העבודה תחת הבכורים, כתבה תורה ענין מיתת בניו,
שנתכפר לו במיתתם חטאו, ומיושב דקדוק א'. ולכן כתוב בהקריבם, שאינו
בא לפרט סיבת מיתתו, אלא זמן מיתתו, שהרי הכונה רק לפרש מדוע זכה
לכהונה, ומיושב דקדוק ב', ולכן כתוב במדבר סיני, לרמז שמיתתו באה
לכפר חטא על מעשה העגל שנעשה בסיני, ומיושב דקדוק ג', ולכן כתוב
שמתו בלא בנים, לומר שמתו בגלל עון אביהם לכן מתו בלא בנים. כי להם
לא היה מגיע עונש למות ערירים.

והנה בפקודי מטה לוי כתוב (במדבר פרק כו, ס-סא) "וַיִּזְלַד לְאַהֲרֹן אֶת נָדָב
וְאֶת אֶבְיָהוּא אֶת אֶלְעָזָר וְאֶת אִיתָמָר: וַיָּמָת נָדָב וְאֶבְיָהוּא בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה
לִפְנֵי ה'" ע"כ. וכשנאמרה פרשה זו כבר לא היו במדבר סיני אלא בערבות
מואב, ושם היה צריך לכתוב שמתו במדבר סיני ולא בערבות מואב, וכאן
שהיו במדבר סיני אומר הכתוב שמתו במדבר סיני, והוא פלא, ולדרכנו
מתיישב כפפתור ופרח.

¹ [ו] (ג, א-ד) "וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת אֶהֱרֹן וּמֹשֶׁה בְּיוֹם דִּבֶּר ה' אֶת מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי:
(ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאֶבְיָהוּא אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר: (ג)
אֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים הַמְּשֻׁחִים אֲשֶׁר מָלֵא יָדָם לְכַהֵן: (ד) וַיָּמָת נָדָב
וְאֶבְיָהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לִפְנֵי ה' בְּמִדְבַּר סִינַי וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם
וַיָּכַהן אֶלְעָזָר וְאַיִתָּמָר עַל פְּנֵי אֶהֱרֹן אֲבִיהֶם" ע"כ. ויש לדקדק: א. לכאורה
פסוק ד' אין לו ביאור, מה עניינו להמשך הפסוקים לפני כן, שהרי הכתוב
פירט מנין הלויים, ומדוע מזכיר כאן מיתת נדב ואביהו. ב. על הכתוב - וַיָּמָת
נָדָב וְאֶבְיָהוּא לִפְנֵי ה' בְּהִקְרָבָם אֲשֶׁר זָרָה לִפְנֵי ה' בְּמִדְבַּר סִינַי - יש לדקדק
שהלשון בהקריבם לא מובן, היה לכתוב מפני שהקריבו, שהרי זה היה סיבת
מיתתו, ומדוע כתיב בהקריבם שמשמעו באיזה זמן מתו, והרי מתו מחמת
שהקריבו אש זרה, וכיון שהיא סיבת מיתתו הוה לכתוב על הקריבם, כלומר,
מפני שהקריבו. ג. אמאי כתיב במדבר סיני, מה עניין לפרש כאן שהיה זה
במדבר סיני. ד. מדוע כתיב שמתו בלא בנים, מה צריך לפרט כאן דבר זה.

ונראה, דכיון שפירוש בני אהרן בא למנות את משפחות הלויים, ולקחת
אותם תחת כל בכור שניטלה מהם העבודה בעבור עון העגל, וכמו שאמר
ר' יוחנן בירושלמי מגילה (פרק א) הלכה י"א, מאיכן קשט הקושט [פירוש:
מהיכן דרש הדורש] שתהא עבודה בבכורות כו', כי לי כל בכור ביום (ח, יז)
כו' שבר ד' מטה רשעים (ישעיהו יד, ה) אילו הבכורות שהקריבו לעגל

משך חכמה

פרשת במדבר פסקאות ו - י

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לד תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ז]

(ג, ב) וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן | נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר:

הטעם שיש הפסק בתורה, בין המילה בכור למילה נדב

(ג, ב) בני אהרן הבכור נדב. הנהי' יש פסיק, וכאילו אמר אהרן

הללו צריכים לפדות את קדושת הבכור של עצמן, על עצמן, לכן לא היו יכולים לפדות בהם בכורות ישראל. ה. מובא במדרש (שמות רבה, פרשה א. פרק א, יג) דאיהרן הכהן לא היה הבכור, שהרי מרים גדולה ממנו שתי שנים, וכן כתבו התוס' בבכורות (ד, א) בשם המדרש. ו. בגמ' בכורות (ד, א) "תניא למה נקוד על אהרן שבחומש הפקודים שלא היה באותו מנין" ע"כ. פירוש דכתיב (פסוק לט) "כל פדויי הלוים אשר פקד משה ואהרן ובניו" שלא היה באותו מנין, דכל נקודה בא למעוטי (פירוש רבינו גרשום). אם כן אהרן לא פדה שום בכור מירשאל, כיון שלא נמנה במנין הלוים, שאם היה פודה בכור ישראל, לא היו צריכים מאתים שבעים ושלוש בכורות לתת חמש סלעים, אלא סגי במאתים שבעים ושנים (עיי' שפת אמת בכורות ד, א תוד"ה ואהרן). לאחר הקדמות אלו נבאר כוונת רבינו.

(ג, ב) "וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן | נָדָב וַאֲבִיהוּא אֶלְעָזָר וְאִיתָמָר" ע"כ. הנה בתורה יש פסיק לאחר המלה בכור, וכאילו כתוב שאהרן הוא הבכור ולא נדב. וצריך טעם, מדוע התורה מפסקת בין נדב לבכור, והרי נדב הוא הבכור. ועוד דאהרן לא היה בכור. ובעל הטורים כתב וז"ל: "בני אהרן הבכור נדב. עשה פסק בין הבכור לנדב, לומר שאינו חוזר על נדב, כי נדב מת בלא בנים (פסוק ד), ואין נפקותא בבכורה שלו. אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור למשה" עכ"ל. הנה מפרש, דכיון שמת נדב, אין נפקא מינא במה שהיה לפני כן בכור, לפיכך עשתה תורה פסיק, לומר שבכור אינו עולה על נדב, אלא על אהרן שהיה בכור למשה, כלומר גדול ממשה שכלפי משה היה אהרן בכור, אבל לא בכור ממש כמבואר לעיל.

ונראה לפרש ביאור חדש בטעם התורה שיש פסיק בין נדב לבכור, כיון שבפרשה זו נמנו הלוים כדי לחלל עליהם את הבכורות, ואהרן לא נמנה עם הלוים ולא התחלל עליו בכור ישראל. וצריך טעם בדבר למה לא התחלל עליו בכור ישראל, לפיכך כתבה תורה, דאהרן היה קדוש כבכור, ולכן לא היה מתחלל עליו בכור ישראל, דאין קודש מתחלל על קודש. ומהי בכורתו, והרי באמת לא היה בכור, אלא שהיה בכור לנבואה, כלומר כשקידש ה' את הבכורות ביציאת מצרים, כבר היה לפני כן אהרן הכהן קדוש לה', לפיכך

ויכהן אלעזר על פני אהרן אביהם. ומדויק, כי בפ' פנחס לא כתיב במדבר סיני, אשר שם היו בערבות מואב, וכאן, שכל עניני הפרשה במדבר סיני מספר, שהיה במדבר סיני, הלא נפלא הוא, ולפי מה שכתבתי מבואר היטב².

² תמצית דבריו: קשה: א. מדוע מזכיר כאן מיתת נדב ואביהו. ב. מדוע כתוב בהקריבם שמשמעו באיזה זמן מתו, והרי מתו מחמת שהקריבו אש זרה, וכיון שהיא סיבת מיתתן הוה לכתוב על הקריבם, כלומר, מפני שהקריבו. ונראה, דכיון שמנין הלוים היה כדי ליטול את העבודה מהבכורים, ולתת ללוים בגלל חטא העגל, לכן למען לא יעלה טינא בלבב המתקש לומר וכי יש משא פנים בדבר, אהרן שעשה העגל זכה לכל הכבוד הזה. לפיכך הקדים מה שנענש אהרן על דבר העגל, אף שהיה אנוס ולשם שמים נתכוון כידוע. וזה שמספר שמתו בניו בלא בנים, ללמד שאין זה רק שזה היה להפרע חטאו של אביהם.

[ז]

³ [ז] א. ה. כדי להבין תוכן דבריו, יש להקדים כמה הקדמות, כיון שקיצר מאוד ואפשר לטעות בכונתו: א. כשיצאו ישראל ממצרים במכת בכורות, נתקדשו הבכורות לעבודה, כדכתיב (במדבר ח, יז) "כִּי לִי כָל בְּכוֹר בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל בְּאֶדָם וּבְבִהֶמָּה כִּיֹּם הִפְתִּי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הַקִּדְשֵׁתִי אֹתָם לִי". ב. ה' ציוה שהלוים יעבדו תחת הבכורות, ויחללו קדושת הבכורות על הלוים, כדכתיב (במדבר ג, מא) וְלָקַחְתָּ אֶת הַלוֹיִם לִי אֲנִי ה' תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּכֵנִי יִשְׂרָאֵל וְאֵת בְּהֶמַת הַלוֹיִם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבִהֶמַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". ג. כיון שהיו עודפים של בכורות ישראל על הלוים, ציוה ה' שיחללו את הבכורות בחמש סלעים, כדכתיב בפרשה זו (ג, מה-מט). ד. במנין סך כל הלוים היו עשרים ושנים אלף ושלוש מאות, ומנין הבכורות היו עשרים ושנים אלף מאתים שבעים ושלוש, ולחלל קדושת הבכורות על עשרים ושנים אלף לויים, והשאר דהיינו מאתים שבעים ושלוש בכורות יתנו חמש סלעים. ובגמ' בכורות (ה, א) הקשו, והרי בפרטן אתה מוצא עוד שלוש מאות לויים, ומדוע לא פדו בהם את הבכורות ולא היה צורך כלל בפדיון חמש סלעים, ותירצו ששלוש מאות לויים אלו, היו בעצמם בכורות, והיו הבכורות הלוים

משך חכמה

פרשת במדבר פסקאות ו - י

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לד תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לכן לא חל עליו פדיון קדושה⁴.

[ח]

(ג, י) וְאֵת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתם וְהָזַר הַקָּרֵב יִימָת:

ביאור בנחמיה בדין זר הנכנס להיכל

(ג, י) והזר הקרב יומת. נחמיה: ו, יא ואומרה, האיש כמוני יברח,

והוא לוי, עכשיו הוא כהן ואתה לוי" עכ"ל. הנה מבואר שכבר במצרים היה אהרן כהן. ורש"י (שם) הביא את המדרש בלשון עתיד, וז"ל: "אלא הוא יהיה כהן ואתה הלוי" עכ"ל. לפיכך הביא רבינו את המדרש.

⁴ תמצית דבריו: הטעם שיש הפסק בתורה, בין המילה בכור למילה נדב - כיון שבפרשה זו נמנו הלויים כדי לחלל עליהם את הבכורות, ואהרן לא נמנה עם הלויים ולא התחלל עליו בכור ישראל. וצריך טעם בדבר. לפיכך כתבה תורה, דאהרן היה קדוש כבכור, כשקידש ה' את הבכורות ביציאת מצרים, כבר היה לפני כן אהרן הכהן קדוש לה', לפיכך אינו יכול לפדות בכור, שאין קודש מתחלל על קודש.

[ח]

⁵ [ח] (ג, י) "וְאֵת אֶהְרֹן וְאֵת בְּנָיו תִּפְקֹד וְשָׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתם וְהָזַר הַקָּרֵב יִימָת" ע"כ. הנה בנחמיה, כשבנה את חומות ירושלים, היו הגויים רודפין אותו ואומרים עליו שהוא מורד במלכות. והיה שם נביא שקר שמעיה בן דליה, שקיבל שוחד מהם להפחידו, וייעץ לו הנביא שקר שיחבא בהיכל פן יהרגוהו, כדכתיב (נחמיה ו, י) "וְאֲנִי בָּאתִי בֵּית שְׁמַעְיָה בֶּן דִּלְיָה בֶּן מְהִיטָבָאֵל וְהוּא עֲצוּר וַיֹּאמֶר נָעֹד אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים אֶל תוֹף הַהִיכָל וְנִסְגְּרָה דִּלְתוֹת הַהִיכָל כִּי בָּאִים לְהַרְגֶּךָ וְלִלְוֶהָ בָּאִים לְהַרְגֶּךָ". וענה לו נחמיה (יא) וַאֲמָרָה הָאִישׁ קְמוּנִי יִבְרַח וּמִי קְמוּנִי אֲשֶׁר יָבוֹא אֶל הַהִיכָל וְחָי לֹא אָבֹא" ע"כ. והנה משמעות הפסוק הוא, שאמר נחמיה האיש כמוני יעבור על מצות ה' להכנס להיכל. ועוד, וכי אחיה, הרי זר הנכנס להיכל במיתה.

ואין לפרש כן, כיון שזר הנכנס להיכל אינו במיתה, ועיין במשנה למלך ביאת המקדש (ט, טו) שנושא ונותן בדין זר הנכנס להיכל, ותוכן דבריו,

הבכור. ועיין בבעל הטורים. או בכור לנבואה, שנתנבא במצרים כמפורש ביחזקאל (כ, ה), וכמו שאמר לעלי (שמואל א, ב, כז) הנגלה נגליתי לבית אביך. ומרמז על מה דאמרו שאהרן עצמו לא היה במנין (בכורות ד, א). וטעמא, דכמו בכור של לוי לא הפקיע, וכמו שאמרו די לו שיפקיע את עצמו (בכורות ה, א), כן אהרן היה בכור ולא הפקיע את הלויים, דאין קדש חל על קדש (רש"י שבועות י, ב), ודו"ק. וקדושתו היה כבר ממצרים, כמו שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני, שמות רמז קעג) עכשיו אהרן כהן כו',

אינו יכול לפדות בכור, שאין קודש מתחלל על קודש, כמבואר ברש"י שבועות י, ב עיין שם, אבל אם היה נעשה נביא רק לאחר שיצאו ממצרים, היה אפשר לחלל עליו בכור ישראל, כיון שכשיצאו ממצרים לא היה נביא, קדושתם גדולה מהם, לפיכך כתבה תורה שאהרן בכור לנבואה, דהיינו שהוא הראשון מזרע לוי שנתבא, דהיינו כבר במצרים לפני חלות קדושת הבכורים, לכן אינו מן המנין.

והטעם שנמנו בכורות הלויים בכלל המנין אף על פי שלא התחלל עליהם בכור ישראל, כיון שמכל מקום הם הפקיעו את עצמן מקדושת בכור על קדושת לוי שלהם, אבל אהרן שלא היה בכור, לא התחלל שום דבר עליו לא קדושת בכור ישראל ולא בכור עצמו, דלא היה בכור (עיין שפת אמת בכורות ד, א תוד"ה ואהרן)]

והמקור שאהרן היה נביא כבר במצרים לפני משה, מבואר בשמות רבה (שמות פרשה ג, טז) וז"ל המדרש: "ורבנן אמרי, סבור אתה שהיה מעבד משה לילך אינו כן, אלא כמכבד לאהרן, שהיה משה אומר, עד שלא עמדתי, היה אהרן אחי מתנבא להם במצרים פ' שנה, הוא שכתב (יחזקאל כ) ואודע להם בארץ מצרים. ומנין שאהרן היה מתנבא, שכן הוא אומר (שמואל א ב) ויבא איש האלהים אל עלי, ויאמר אליו כה אמר ה' הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם במצרים לבית פרעה ובחזר אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן, אמר משה עכשיו אכנס בתחומי של אחי ויהיה מיצר, בשביל כך לא היה מבקש לילך" עכ"ל.

[א. ה. בנדפס: כמוש"ב. ופתחתי את ראשי התיבות על פי הילקוט. דז"ל הילקוט שמעוני (פרשת שמות רמז קעג) "ויחר אף ה' במשה [ד, י"ד] ר' יהושע בן קרחה אומר כל חרון אף שבתורה נאמר בו רושם חוץ מזה שלא נאמר בו רושם, ר"ש בן יוחאי אומר אף זה נאמר בו רושם, שנאמר הלא אהרן אחיך הלוי [ד, י"ד] והלא כהן הוא, הכי קאמר אני אמרתי אתה כהן

משך חכמה

פרשת במדבר פסקאות ו - י

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לד תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(ג, יב) ואני, הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל, תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים. פירוש על פי מה דאמרו בספרי פרשת בהעלותך, סימן צב, כל מקום שנאמר לי קיים לדורות. והנה קיימא לן (תמורה יב, א) דאין תמורה עושה תמורה, וכן מעשר שני נפדה בריחוק מקום, ולקוח בכסף מעשר אינו נפדה (מעשר שני ג, י), וכמו דמפרש בזבחים ריש איזהו מקומן (מט, א) התם לא אלימא קדושתיה למתפס פדיונה. וזה שאמר ואני לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם, שהמה נתפסים בקדושתן תחת הבכורים. אם כן, תו לא יהיו חוזרים ונפדים, והיו לי הלויים קיימים בקדושתם

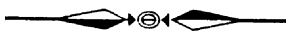
ומי כמוני אשר יבא אל ההיכל וחי. הנה אם נפרש דזר הנכנס אל ההיכל הוא במיתה, זה לא שמענו. ועיין משנה למלך סוף ביאת המקדש (ט, טו). וצריך לפרש מי כמוני אשר יבא אל ההיכל כדי שיחיה, שיעצו אותו שיסתתר שם מפני ההורגים. וכן מוכרח, שזה כוון ומי כמוני אשר יבא אל היכל, והתועליות יהיה וחי [שיחיה] לא אבוא⁶.

[ט]

(ג, יב) ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים:

ביאור סיום הפסוק "והיו לי הלויים"

[ט]

⁷ [ט] (ג, יב) "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל והיו לי הלויים" ע"כ. יש לדקדק, דלכאורה סיפא דקרא "והיו לי הלויים" נראה מיותר, אחרי שכבר כתוב "ואני הנה לקחתי את הלויים מתוך בני ישראל תחת כל בכור פטר רחם מבני ישראל".

ונראה פירוש, שכיון שהלויים אין קדושתם ראשונה, אלא הם תחת הבכורות, לפיכך אי אפשר לפדותן, שכל דבר שאין קדושתו באה בראשונה אלא מכח פדיון על דבר אחר, אינו נפדה עוד פעם, לכן כתוב "והיו לי הלויים", לעולם, שאין להם פדיון. וזה פירוש הכתוב, שכיון שלקחתי את הלויים תחת הבכורות, לכן היו לי הלויים לעולם, שלשון לי מובא בספרי (בהעלותך, צב) שהוא קיים לדורות. ויש להביא ראיה שדבר הנתפס על ידי פדיון אינו נפדה, מהא דאין תמורה שהיא קדושה הנתפסת, עושה תמורה. וכן ממעשר שני שיש לו פדיון, ולקוח מעשר שני אינו נפדה. וכמו דמפרש בזבחים ריש איזהו מקומן (מט, א) התם לא אלימא קדושתיה למתפס פדיונה.

[א. ה. אבל צריך ביאור, שהרי בפירות שביעית יכול לפדות הפדיון לעולם (סוכה מ, ב). ואין לומר ששם קדושתה חלשה ביותר, כיון שהפרי הראשון נשאר בקדושה, לכן נפדה הפדיון, שהרי בתמורה גם ההקדש הראשון נשאר בקדושה, ואין תמורה עושה תמורה. ונראה בזה, שבשביעית אין זה פדיון כלל אלא דילפינן מקרא ששביעית תופסת דמיה].

דנחלקו הראשונים האם יש איסור תורה לזר להכנס להיכל בביאה ריקנית ללא עבודה, וכתב שם דאפילו לרמב"ם שיש איסור תורה אינו חייב מיתה. לפיכך נראה דאין פירוש הפסוק האם יחיה אם יכנס להיכל, אלא כונתו, שאיש כמוהו שירא ה', לא יכנס להיכל כדי לחיות ויעבור על מצוות ה', שאסור לזר להכנס להיכל. [ואפילו לראשונים שאין איסור תורה, אין ראוי לעשות כן] ויש ראיה מלשון הכתוב, שאם כונת נחמיה על חיוב מיתה בגלל כניסה להיכל, היה לנחמיה לומר "ומי יבוא אל ההיכל וחי". ולשון "ומי כמוני אשר יבוא" משמע אין הכונה בגלל חיוב מיתה על כניסה להיכל, אלא מי כמוני איש ירא ה' יזלזל בקדושת ההיכל להכנס שם כדי לחיות - לכן לא אבוא.

[א. ה. וראוי לציין, שכן פרש"י גם כן, שז"ל "י"א) האיש כמוני יכרח - בתמיה, אם איש כמוני יכרח ליכנס בהיכל: לא אבוא - לא אכנס שם מפני פחד המיתה, ולא אעבור על המצוה של הקדוש ברוך הוא שלא יבוא ויכנס זר בהיכלו" עכ"ל. הנה לא פירש שימות אם יכנס, אלא דקדק לפרש שיעבור על איסור כניסה של זר להיכל].

⁶ תמצית דבריו: כתוב בנחמיה "ואמרה האיש כמוני יכרח ומי כמוני אשר יבוא אל ההיכל וחי לא אבוא" ע"כ. משמעות הפסוק הוא, שאמר נחמיה, האיש כמוני יעבור על מצוות ה' להכנס להיכל. ועוד, וכי אחיה, הרי זר הנכנס להיכל במיתה. אבל אין לפרש כן, כיון שזר הנכנס להיכל אינו במיתה. לפיכך נראה, דפירוש, שאיש כמוהו שירא ה', לא יכנס להיכל כדי לחיות ויעבור על מצוות ה', שאסור לזר להכנס להיכל.

משך חכמה

פרשת במדבר פסקאות ו - י

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' לד תשפ"ה טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

לדורות⁸.

[י]

(ג, יג) פ' לי כל בכור ביום הפתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי ה'.

ביאור "לי יהיו אני ה'"

(ג, יג) כי לי כל בכור ביום הכותי וכו' לי יהיו אני ה'. פירוש⁹, באופן שאני אהיה השם, אבל כיון שהקטירו לעגל וכחשו ואמרו כי אין ה', לכן אינם שלי. והנה, הוי אמינא, דבבמה שאין שם כהונה נוהג ולא לוי (זבחים קיט, ב), סלקא דעתך אמינא

דהעבודה תהא נוהגת בבכורות, לכן אמר מאדם עד בהמה לי יהיו, שבכור האדם לא נתקדש רק באופן אחד עם הבכור בבהמה. וכמו שאין בכור בהמה קרב בבמה קטנה, דהנידר והנידב קרב בבמה קטנה, הא בכור לא (זבחים קיז, א), כן בכור אדם אינו קדוש בבמה קטנה. ולכן שם נכנסו הלויים תחתיהם, ותו אין מעלה לבכור כלל. ובגמרא זבחים קיח, א מהו דתימא לבעי קידוש בכורות כמעיקרא וכו'. ודו"ק¹⁰.

והעבדים". וכיון שנתבאר שקדושת בכורות היתה קדושה עולמית, הוה אמינא דלא לגמרי פקעה קדושתן, אלא במקום שהעבודה בכהן, בזה אין לבכור קדושה, אבל בבמה שאין צריך כהן, כמבואר, צריך דוקא בכור דקדושתן היא עולמית כדכתיב "לי", ולא כל זר כשר, ואל תתמה על זה, שהרי סברא זו מבוארת בש"ס זבחים (קיח, א), דאיתא בש"ס, דילפינן מדכתיב (דברים יב, ח) "אִישׁ כָּל הַיֶּשֶׁר בְּעֵינָיו", שזר כשר בבמה, ופריך הש"ס הא ילפינן לה מזרק הכהן (מובא לעיל), ומתריך הש"ס דהוה אמינא שכיון שאין צריך כהן תהיה העבודה דוקא בבכורות כמעיקרא, הנה מבואר דהוה אמינא שקדושתן עולמית, אלא היכא שיש כהן, נדחה הבכור מפני הכהן, אבל היכא דאין חיוב לכהן, חוזרת קדושת בכור, לפיכך כתיב "מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה", להקיש אדם לבהמה, ולומר, שאם אין קדושת בכור בהמה אין קדושת אדם, וכיון שאין להקריב בבמה בכור, דאינו נידר ונידב, גם בכור אדם אינו, לפיכך פקעה לגמרי קדושתן, ד"לי" הוא על תנאי של "אני ה'", וכיון שעבדו לעגל פקעה קדושתן לגמרי.

¹⁰ תמצית דבריו: יש לדקדק, הרי לשון "לי" משמע לעולם, והרי הבכורות לא נתקדשו לעולם. ומה הפירוש אני ה'. ונראה, דבאמת ה' קידש את הבכורות קדושת עולם, אלא שקדושתם תלויה בתנאי של אני ה', דהיינו אם יאמינו בה', אבל כיון שעבדו לעגל פקעה קדושתן, ובה מיושב דקדוק א' ב'.

⁸ תמצית דבריו: יש לבאר מה הפירוש והיו לי הלויים – ונראה שכיון שהלויים אין קדושתם ראשונה, אלא הם תחת הבכורות, לפיכך אי אפשר לפדותן, שכל דבר שאין קדושתו באה בראשונה אלא מכח פדיון על דבר אחר, אינו נפדה עוד פעם, לכן כתוב "והיו לי הלויים", לעולם, שאין להם פדיון.

[י]

⁹ [י] (ג, יג) פ' לי כל בכור ביום הפתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בְּיִשְׂרָאֵל מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי ה' ע"כ. יש לדקדק: א. בדיבור הקודם מבואר על פי הספרי, שלשון "לי" משמע לעולם, אם כן כאן לאחר שהקדיש הבכורות, החליף תחתם את הלויים ואינם לעולם, מדוע כתיב "מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה לִי יִהְיוּ אֲנִי ה'", והא לי משמע לעולם. ב. מה הכונה בסוף הפסוק "אני ה'". ג. מדוע כתוב מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה ולא כתיב אֲדָם וּבְהֵמָה.

ונראה, דבאמת ה' קידש את הבכורות קדושת עולם, אלא שקדושתם תלויה בתנאי של אני ה', דהיינו אם יאמינו בה', אבל כיון שעבדו לעגל פקעה קדושתן, ובה מיושב דקדוק א' ב'.

ועל פי זה מיושב מדוע כתוב מֵאֲדָם עַד בְּהֵמָה, דזבחים (קיט, ב) מבואר שזר כשר לעבודה בבמה, והטעם פרש"י (שם) וז"ל "וזרק הכהן - את הדם על מזבח ה' פתח וגו'", (ויקרא יז) ודרשינן ליה בתורת כהנים בפרשת שחויטי חוץ, זריקת כהן פתח אהל מועד, ואין זריקת כהן בבמה, אלא אף הזרים

